

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

تعریف بهره‌وری در آموزش و پرورش:

برخی بهره‌وری در آموزش و پرورش را اینگونه تعریف کرده‌اند: «بهره‌وری در آموزش و پرورش تمرکز بر یادگیرنده و بهبود یادگیری است.» «بهره‌وری در آموزش و پرورش عبارت است از ارتباط میان نحوه استفاده سازمان آموزشی از منابعی که در اختیار دارد و تبدیل آن طی فرآیندی آموزشی به ستاده‌های مطلوب همراه با در نظر گرفتن کیفیت زندگی کاری کلیه کارکنان آن.»

«کلان (۱۹۹۵) بهره‌وری آموزشی را ارتباط بین دروندادها (هزینه‌های مصرف شده در آموزش) و برون دادها (پیشرفت تحصیلی یا سایر اهداف تعریف شده برای آموزش و پرورش) می‌داند. از دیدگاه او مسأله اصلی در بهره‌وری آموزش و پرورش، اثربخشی هزینه و چگونگی استفاده از منابع موجود برای افزایش پیشرفت دانش‌آموزان است. برای حصول به این نتیجه مهم باید برنامه‌ریزی آموزشی و مسائل مالی را در بهره‌وری موثر و ضروری دانست.» «در آموزش و پرورش بهره‌وری ارتباط بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با منابع موجود تعریف می‌شود.» نکته مشترک تمامی این تعاریف محوریت دانش‌آموزان و افزایش توانمندی‌های آنان، همچنین استفاده بهینه از منابع موجود و کاهش هزینه‌ها در فعالیت‌های مربوط به ارتقای بهره‌وری است.

پیش فرض‌های بهره‌وری در مدرسه:

بی‌شک ارتقای بهره‌وری در مدرسه نیازمند مشارکت همه‌جانبه تمامی افراد جامعه به ویژه مسئولین، کارکنان آموزشی، دانش‌آموزان و اولیای آنها است. اما ایجاد مدرسه بهره‌ور یا ارتقای بهره‌وری در مدرسه مستلزم ایجاد اصول، قواعد و پیش‌فرضهای اولیه‌ای است که به مهمترین آنها اشاره می‌شود:

۱ - جهت‌گیری دانش‌آموز - محور

۲ - جهت‌گیری به سمت بهبود فرایندها و عملکردها از طریق شناخت وضع موجود

۳ - جهت‌گیری به سمت موفقیت بیشتر: داشتن انتظارات بالا از دانش‌آموزان و کارکنان موجب می‌شود آنها تمامی سعی و تلاش خود را بکارگیرند.

۴ - روحیه کار گروهی، مشارکت و همکاری: ایجاد فضا و جو مناسب برای مشارکت و همفکری و همچنین ترویج و اشاعه کار گروهی

ارتقای کیفیت و بهره وری در آموزش و پرورش

۵ - بهره وری تخصصی و حرفه ای معلمان

ضرورت و اهمیت بهره وری در آموزش و پرورش:

منابع انسانی و مالی از مهمترین چالشهای گریبان گیر نظام های آموزشی دنیا ، به خصوص نظام آموزشی کشور ماست.

از آنجایی که امروزه دانش آموزان علاوه بر مهارت های پایه نیازمند مهارت های پیچیده تری هستند و منابعی که در اختیار آموزش و پرورش قرار می گیرد، محدود است در نتیجه ارتقای بهره وری در آموزش و پرورش بایستی از طریق ارتقای بهره وری در مدارس صورت گیرد. اگر آموزش و پرورش ، تغییرات کیفی در فرهنگ حاکم بر جامعه بوجود آورد، بدون شک می تواند از طریق تحول در رفتار مردم و شکل نهادهای اجتماعی، پیشرفت های قابل ملاحظه ای در نرخ رشد بهره وری بوجود آورد.

افزون بر این، افرادی که دانش و مهارت مفیدی به دست می آورند، می توانند فرد مفیدی در جامعه به شمار آیند. آموزش و پرورش با تقویت و تحکیم سرمایه های مادی و انسانی بر رشد و ارتقای بهره وری سرعت می بخشد.

سطوح مختلف بهره وری عبارت اند از:

- سطح فردی • سطح گروه آموزشی • سطح گروه کاری • سطح سازمانی • سطح رشته های تجاری، خدماتی، صنعتی و کشاورزی • سطح بخش های اقتصادی • سطح ملی و کشوری • سطح جهانی

اصول کلی برای بهبود بهره وری

کنترل هماهنگی مشارکت تجزیه و تحلیل ارتباطات صرفه جویی

ویژگی های مدارس بهره ور:

کارآفرین، هوشمند در استفاده از منابع / علاقه مندی، اعتقاد و اطمینان دانش آموزان به یادگیری بهتر و بیشتر

محیطی امن و منظم / وضع قوانین و روندهای روشنی برای رفتارهای مناسب و مطلوب

انتظارات بالا برای موفقیت های روزافزون / رهبری آموزشی

چشم انداز، رسالت و اهداف روشن و دقیق

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

فرصت یادگیری و زمان دانش‌آموزان برای انجام تکالیف

پایش مستمر پیشرفت دانش‌آموزان

روابط خانه - مدرسه

همکاری و مشارکت تمامی کارکنان و دانش‌آموزان در گروه‌های مختلف

وجود فرهنگ مشارکتی، به عبارت دیگر:

-نگرشی سالم و احترام آمیزی در بین اعضای مدرسه وجود دارد.

-از اتخاذ تصمیم‌های آگاهانه و مشترک بر اساس پژوهش حمایت می‌شود.

-برای ارتباط هر چه موثرتر دانش‌آموزان، اولیاء و کارکنان مدرسه، به ویژه والدینی که تمایل دارند به منظور ارتقاء آموزش و یادگیری فرزندانشان در برنامه‌های مدرسه مشارکت فعال داشته باشند، برنامه ریزی دقیق صورت گرفته است.

-آموزش والدین، بویژه در زمینه اهداف مدرسه و چگونگی مشارکت آنها در تحقق این اهداف، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

-برای پیشرفت دانش‌آموزان در فعالیت‌ها و اقدامات گوناگون سرمایه‌گذاری می‌شود.

-فرصت‌های آموزشی مناسبی برای تمامی دانش‌آموزان از طریق امور زیر فراهم می‌گردد:

-تدوین یک برنامه درسی متعادل در حمایت از مهارت‌های پایه از جمله خواندن و نوشتن، علوم و ریاضیات، تربیت بدنی، هنر و فناوری.

-مهم‌یا نمودن دانش‌آموزان برای تبدیل شدن به افرادی سخت‌کوش، اثربخش و مسئولیت‌پذیر در آینده.

-توسعه مهارت‌های یادگیری به طور مداوم، از جمله مشارکت در یادگیری، برقراری روابط اجتماعی مطلوب، همکاری، مهارت‌های حل مسئله و تفکر خلاق و تفکر منطقی.

-ترغیب دانش‌آموزان به مستقل بودن. - ارتباط دادن یادگیری دانش‌آموزان با تجارب زندگی واقعی.

-رشد حرفه‌ای و تخصصی کارکنان بویژه معلمان.

گزیده علمی

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

هفت «C» بهره‌وری

هر راه‌حلی که شرکت‌ها، سازمان‌ها، موسسه‌ها برای ارتقای بهره‌وری و کیفیت تدوین کنند، لازم است که به نیازهای زیر پاسخ دهند

۱- (Confidence and Trust) اعتماد و ایمان

۲- (Cooperation and commitment) همکاری و تعهد

۳- (Communication) ارتباطات

۴- (Coherence) همبستگی

۵- (Continuity) استمرار

۶- (Creativity) خلاقیت

۷- (Continuous Training) آموزش مستمر

راهکارهای افزایش بهره‌وری در آموزش و پرورش

شناخت کافی وضعیت موجود و فرهنگ کاری آموزش و پرورش

در سطح کلان یا ملی این وظیفه دولت است که با برنامه‌ریزی لازم زمینه ارتقای بهره‌وری را فراهم سازد.

اما در سطح خرد یعنی در سطح مدارس، مدیریت‌ها و سازمانهای آموزش و پرورش، وظیفه مدیران این واحدهاست که با ایجاد جو مشارکت در محیط، در کارکنان احساس غرور نسبت به کار ایجاد کرده و با تشویق کارکنان خوب و تلاشگر، گرایش و تعلق خاطر آنان را به محیط کار بیشتر کنند. با افزایش میزان صمیمیت و ایجاد روح همکاری در محیط کار، ارتباط کارکنان و مدیران را نزدیک‌تر نموده و آنان را به مشارکت در بهبود بهره‌وری سازمان یا مدرسه تحت سرپرستی خود و کاهش اتلاف منابع راغب سازند. شناخت و تجزیه و تحلیل وضعیت فعلی و ارزیابی

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

عملکرد فرآیندهای مختلف آموزش و پرورش و نتایج حاصل از این فرآیندها و تلاش بی‌وقفه برای دگرگونی آن است که سیستم‌های سازمان را در راستای بهبود مستمر و مطلوب و روند رو به رشد هدایت کند.

از جمله راهکارهای افزایش بهره‌وری می‌توان موارد زیر را پیشنهاد نمود:

- ۱) تعهد و حمایت مدیریت ارشد از برنامه‌های عملیاتی بهبود و افزایش بهره‌وری.
- ۲) تشکیل کمیته عالی بهره‌وری متشکل از مدیران کلیه واحدهای سازمان، هسته‌ها و تیم‌های بهبود بهره‌وری با مشارکت فراگیر فرآیندگونه کلیه کارکنان با نگرش ایجاد دوایر یا گروه‌های بهبود بهره‌وری
- ۳) تدوین استراتژی مدیریت بهره‌وری فراگیر و جاری سازی عملیاتی آن.
- ۴) ایجاد باور، اعتماد و اطمینان در کارکنان نسبت به استراتژی و برنامه‌های پیشنهادی.
- ۵) بکارگیری مکانیزم‌های ارزیابی عملکرد سازمان، تدوین و جاری سازی شاخص‌های ارزیابی و سنجش عملکرد سازمان همسو با مدیریت بهره‌وری از قبیل اثربخشی، کارایی، انعطاف‌پذیری و کیفیت زندگی کاری.
- ۶) اصلاح نظام مدیریت که در این راستا باید اهداف و ساختار سیستم با نگرش فرآیندی تنظیم شود و از گسترش بی‌رویه افقی و عمومی سازمان جلوگیری گردد. همچنین باید به درجه ادغام تمام سیستم‌های مستقل و تخصصی به سیستمی جامع و یکپارچه با نگرش فرآیندی، کیفیت داده‌ها و کیفیت فرآیند تغییر، توجه بسیار شده و بین مراحل حساس تغییر، ارتباط لازم ایجاد گردد.
- ۷) برقراری آموزش‌های اثربخش در تمام سطوح سازمان.
- ۸) برقراری ارتباط و همکاری اثربخش بین واحدها و قسمت‌های مختلف سازمان با بکارگیری فنون کار گروهی.
- ۹) سازگاری میان مدیریت و نیروی کار در روش‌های بهبود بهره‌وری.
- ۱۰) از کارکنان انجام کار با کیفیت خواسته شود.
- ۱۱) اولویت دادن به تحقیقات کاربردی درباره فرآیندهای شغلی و کاری.
- ۱۲) مدیر باید تمامی کارکنان را از جزئیات کاری که در حال انجام آن هستند، مطلع نموده و آنان را در بهبود فرآیندها مشارکت و یاری دهد.
- ۱۳) مدیران باید از اهداف پراکنده و بدون برنامه ریزی اجتناب کنند.

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

۱۴) مدیران باید شخصاً وقت بیشتری برای برنامه‌ریزی، هدایت و کنترل فعالیت‌ها برای افزایش بهره‌وری صرف کنند.

عوامل مؤثر برای افزایش سطح بهره‌وری:

بهبود کیفی عامل کار، با توجه به این‌که نیروی انسانی مهم‌ترین عامل در بهبودی بهره‌وری است، لذا می‌توانند با به‌کارگیری نکات ذیل موجبات ارتقای بهره‌وری را فراهم نمایند. بهبود روابط حاکم بین مدیر و کارکنان / بهبود در به‌کارگیری رهاوردهای فناورانه / توجه و اصلاح عوامل محیطی / نوآوری و خلاقیت و امکان بروز آن توسط کارکنان

مزایای بهره‌وری:

نوآوری / اعتماد به نفس / تعامل بالاتر / افزایش کیفیت خدمات آموزش و پرورش / کاهش قیمت تمام شده / افزایش بازدهی سرمایه / تامین ارتقای استانداردهای زندگی. بنابراین، می‌توان گفت که افزایش بهره‌وری به ویژه در آموزش و پرورش بهترین ابزار برای افزایش بهبود سطح زندگی مردم و ایجاد ثروت ملی است. از دیدگاه سیستمی با گسترش این تفکر در سطح منابع اقتصادی جامعه می‌توان نتیجه گرفت که افزایش بهره‌وری آموزش و پرورش موجب افزایش بهره‌وری ملی شده و آن نیز به بالا رفتن قدرت خرید مردم، رونق اقتصادی، افزایش درآمد ملی، کاهش تورم و همچنین افزایش اشتغال در درازمدت منجر خواهد شد.

این مهم از طریق موارد زیر حاصل می‌شود:

- حمایت از توسعه حرفه‌ای مستمر در حوزه‌های مختلف برنامه‌درسی. / - ارتقای حس دانش پژوهی و مشارکت در فعالیتهای معلمان. / - ایجاد فضایی تخصصی و حرفه‌ای برای افزایش توانمندی‌های معلمان.

گزیده علمی

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

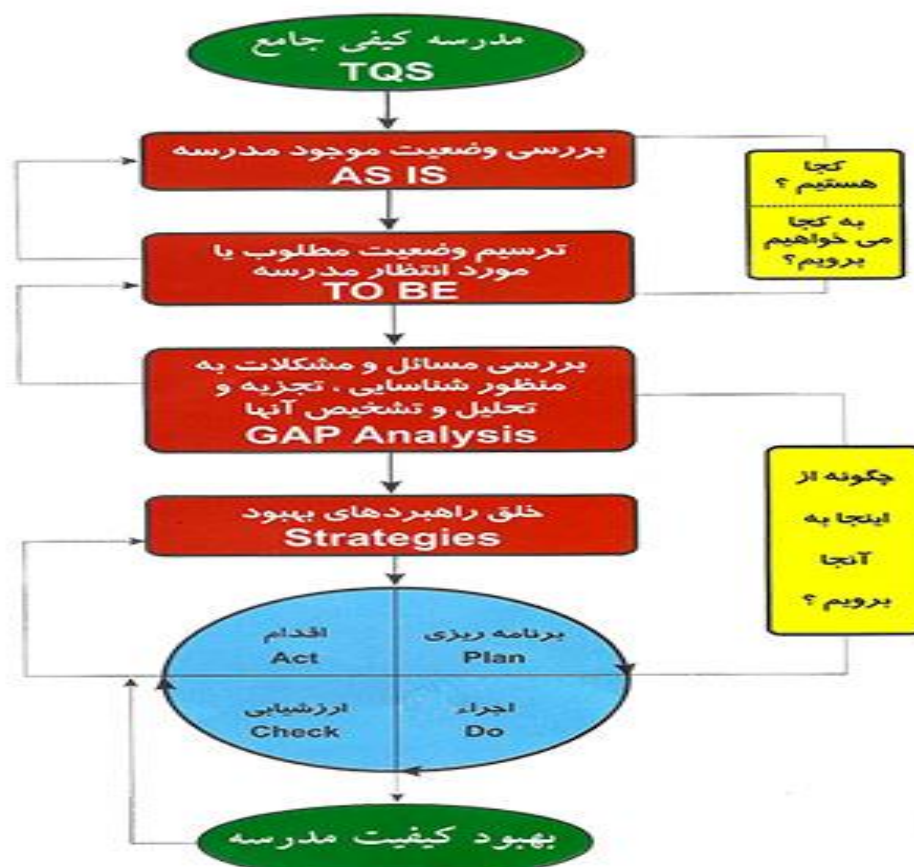
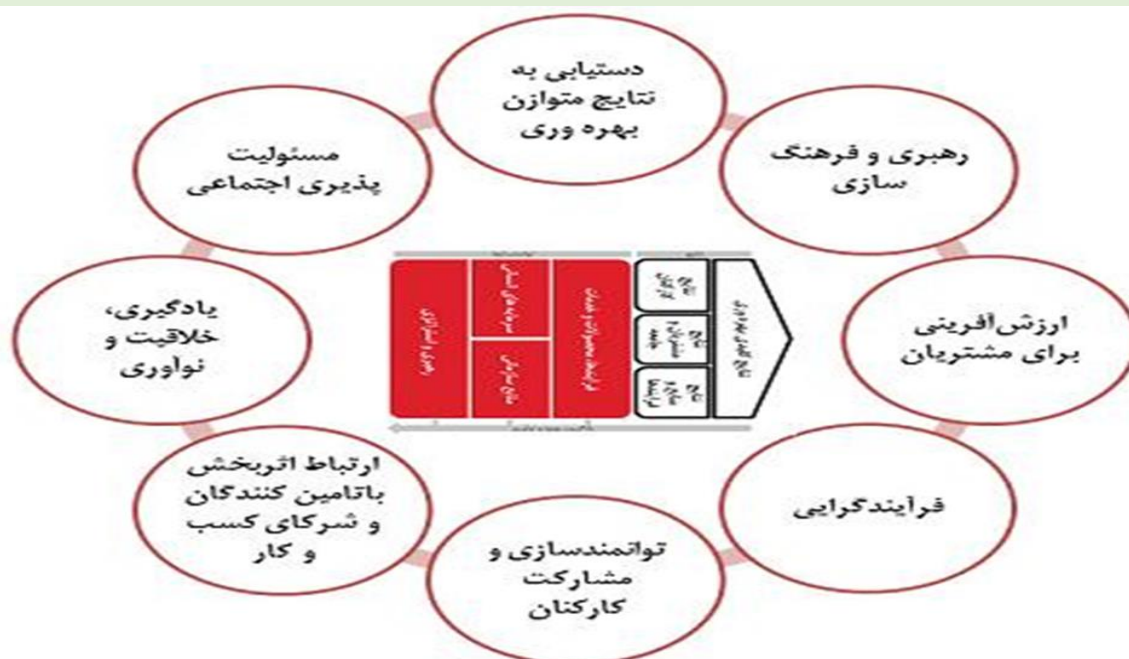

نمودار ۱- عوامل مؤثر بر بهره‌وری یک سازمان

پروکوپنکو، ج. (۱۳۷۲)، مدیریت بهره‌وری، ترجمه ر. ابراهیمی مهر، تهران: موسسه کار و تامین اجتماعی

گزیده علمی

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

مدل اجرایی بهبود کیفیت مدرسه

ارتقای کیفیت و بهره‌وری در آموزش و پرورش

طرح تعالی هنرستان ساعی

منابع:

- ۱ - عماد زاده، مصطفی؛ آموزش و پرورش و بهره‌وری، دانش مدیریت، انتشارات دانشگاه تهران، بهار ۱۳۷۰، شماره ۱۲، صص ۴۳-۴۴.
- ۲ - میرکمالی، سیدمحمد؛ کنکاش در بهره‌وری و ارایه الگو برای اندازه‌گیری، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۶، شماره ۲۸، ص، ۴۹.
- ۳ - Clune, William. "Improving Educational productivity and school & Odden, Allan - Finance". Educational Research, 24, 1995: 6-10.
- ۴ - میرکمالی، سیدمحمد؛ کنکاش در بهره‌وری و ارایه الگو برای اندازه‌گیری، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۶، شماره ۲۸، ص، ۴۹.

<https://www.iran-academy.org/>

<https://fa.wikipedia.org/>

- مدیریت و بهره‌وری فردی NLP
- ابطحی، سید حسین و بابک کاظمی (۱۳۸۳)، کتاب «بهره‌وری»، تهران، مؤسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی
- اورعی، ک. ۱۳۷۸. تحلیل و محاسبه بهره‌وری. انتشارات نشر علوم دانشگاهی.
- مقالات بهره‌وری بتسا
- <http://irpa.ir/> انجمن بهره‌وری ایران

«گردآوری توسط مدیریت پژوهش‌های راهبردی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش / پاییز ۱۴۰۰»